

แนวปฏิบัติที่มีผลกระทบสูงในการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ในบริบทชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

มนตรี แยมกสิกร¹ และ วิลาวลย์ โพธิ์ทอง^{2,*}

¹สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240

²สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา 56000

*อีเมลของผู้ประพันธ์บรรณกิจ: wilawan.ph@up.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้แนวปฏิบัติที่มีผลกระทบสูง (High-Impact Practices: HIPs) ในกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนและยกระดับคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 HIPs คือกลยุทธ์การสอนและการเรียนรู้ที่ได้รับการพิสูจน์เชิงประจักษ์ว่า สามารถเพิ่มการมีส่วนร่วม การเรียนรู้เชิงลึก และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา บทความนี้จะอภิปรายถึงที่มา หลักการสำคัญ และกลไกการทำงานของ HIPs รวมถึงยกตัวอย่างแนวปฏิบัติที่มีผลกระทบสูง ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในห้องเรียน อาทิ การออกแบบบทเรียนร่วมกัน การส่งเสริมวาทกรรมการสนทนา การเขียนอย่างสม่ำเสมอ การเรียนรู้แบบสืบเสาะ การเรียนรู้แบบร่วมมือ และการประเมินการสอนระหว่างทาง นอกจากนี้ ยังได้นำเสนอ AKITA Action Model ในฐานะกรอบการปฏิบัติที่สนับสนุนการนำ HIPs ไปใช้ และเน้นย้ำถึงบทบาทของการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดขั้นสูงและเทคนิคเฉพาะ เช่น Think-Pair-Share ทั้งนี้ บทความจะชี้ให้เห็นถึงบทบาทของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในฐานะกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนและส่งเสริมการประยุกต์ใช้ HIPs อย่างยั่งยืน เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครู ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทย

คำสำคัญ: แนวปฏิบัติที่มีผลกระทบสูง, การจัดการเรียนรู้, การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

High-Impact Practices in Learning Management for Transforming Students' Learning Behaviors in the Context of a Professional Learning Community

Montree Yamkasikorn¹ and Wilawan Phothong^{2,*}

¹*Program in Educational Technology, National Institute of Development Administration, Bang Kapi, Bangkok 10240, Thailand*

²*Program in Educational Technology, School of Education, University of Phayao, Mueang Phayao District, Phayao 56000, Thailand*

*Corresponding author's e-mail: wilawan.ph@up.ac.th

Abstract

This article aims to examine the application of High-Impact Practices (HIPs) within the Professional Learning Community (PLC) process to foster student learning behaviors and enhance educational quality in the 21st century. HIPs are teaching and learning strategies that are empirically proven to increase engagement, deep learning, and mitigate educational disparities. This article will discuss the origins, key principles, and mechanisms of HIPs, while providing examples of High-Impact Practices that can be practically applied in classrooms, such as collaborative lesson design, fostering student discourse, frequent writing, inquiry-based learning, cooperative learning, and formative assessment. Furthermore, the AKITA Action Model is introduced as a practical framework supporting the implementation of HIPs, emphasizing the role of designing activities that promote higher-order thinking and specific techniques such as Think-Pair-Share. This article will highlight the significant role of Professional Learning Communities (PLC) as a key mechanism for driving and sustainably promoting the application of these HIPs, thereby serving as a guideline for teachers, educational supervisors, and school administrators in developing Thai educational quality.

Keywords: High-impact practices, Learning management, Learner behavior change, Professional learning community

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เผชิญกับพลวัตการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อน ทำให้จำเป็นต้องเตรียมผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่พร้อมรับมือกับความท้าทายในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ และทักษะการทำงานร่วมกัน การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันจึงมิได้จำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดความรู้ แต่ยังรวมถึงการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงรุกและพัฒนาทักษะที่จำเป็นรอบด้าน (Teach Anywhere, n.d.) ในบริบทดังกล่าว ครูผู้สอนจึงนับเป็นกุญแจสำคัญและหัวใจในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในยุคสมัยใหม่

หนึ่งในแนวทางที่ได้รับการยอมรับและพิสูจน์แล้วว่ามีประสิทธิภาพสูงคือ แนวปฏิบัติที่มีผลกระทบสูง (High-Impact Practices: HIPs) HIPs คือกลยุทธ์การสอนและการเรียนรู้ที่ได้รับการวิจัยอย่างกว้างขวางและยืนยันว่ามีประโยชน์ต่อผู้เรียนในหลากหลายภูมิหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและส่งเสริมการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จ (Teach Anywhere, n.d.) แนวทางเหล่านี้ยังช่วยลดช่องว่างความสำเร็จระหว่างกลุ่มประชากรผู้เรียนที่แตกต่างกันได้อีกด้วย การประยุกต์ใช้ HIPs ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดแนวทางการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ซึ่งสะท้อนผ่านผลการเรียนที่ดีขึ้น ความสามารถในการรักษา บุคลากร และถ่ายทอดข้อมูลได้ในอัตราที่สูงขึ้น (Kuh, 2008 อ้างใน Teach Anywhere, n.d.) HIPs มีความสำคัญเนื่องจากแสดงให้เห็นว่าช่วยปรับปรุงความสำเร็จของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Teach Anywhere, n.d.; Trent University, n.d.)

บทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำเสนอแนวคิดและแนวปฏิบัติของแนวปฏิบัติที่มีผลกระทบสูง (HIPs) ที่มีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะบทบาทสำคัญของกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่ได้รับการพิสูจน์ยืนยันในหลายประเทศทั่วโลกแล้วว่าเป็นกระบวนการที่จะสร้างคุณภาพการศึกษาได้อย่างชัดเจนและเป็นโอกาสในการส่งเสริมและขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้ HIPs เหล่านี้ นอกจากนี้ ยังนำเสนอ AKITA Action Model ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของจังหวัดอาคิตะ ในประเทศญี่ปุ่น บทความทางวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์หลักคือต้องการนำเสนอแนวการปฏิบัติการสอนที่ดี (Good teaching practices) ที่ผ่านการวิจัยที่เชื่อมั่นได้ว่า หากนำไปผสมผสานกับกระบวนการออกแบบการสอนและกระบวนการ PLC จะทำให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพขึ้นได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาสำคัญที่ประเทศไทย กำลังริเริ่มการปรับเปลี่ยนสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะรวมไปถึงเป็นช่วงที่การศึกษาไทยมีผลลัพธ์ที่อ่อนแอ โดยมีผลการทดสอบ PISA (OECD, 2023) ที่ตกต่ำมากที่สุดเป็นประวัติการณ์ ดังนั้น การมีแนวทางที่ชัดเจน เป็นรูปธรรมสำหรับครู ศึกษานิเทศก์และผู้บริหารสถานศึกษา ได้นำไปใช้ในห้องเรียนจะเป็นแนวทางสำหรับครู ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารสถานศึกษาในการยกระดับคุณภาพการศึกษา และสร้างผู้เรียนที่มีสมรรถนะพร้อมสำหรับโลกอนาคต

การวิจัยกรอบแนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่มีผลกระทบสูง

ที่มาและนิยามของ HIPs

HIPs เป็นกลุ่มของกลยุทธ์การเรียนการสอนที่ได้รับการยืนยันเชิงประจักษ์ว่าส่งเสริมผลลัพธ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพสูงและช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมของนักเรียน แนวคิดนี้พัฒนามาจากงานวิจัยด้านการศึกษาจำนวนมาก เช่น Visible Learning for Teachers ของ Hattie (2012) ซึ่งระบุถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ และ The Best Evidence Synthesis (BES) จากกระทรวงศึกษาธิการนิวซีแลนด์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนได้สัมผัสประสบการณ์การเรียนรู้ที่ท้าทายและมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น นอกจากนี้ ยังมีการใช้ HIPs ในการส่งเสริมความสำเร็จของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี โดย George Kuh ได้ใช้วลีนี้ในแนวทางปฏิบัติที่ส่งผลกระทบสูง กับ Carol Schneider (เพื่อนร่วมงาน) ในบทความแนะนำรายงานประจำปี 2549 (2006) ของการสำรวจการมีส่วนร่วมของนักศึกษาแห่งชาติ (National Survey of Student Engagement: NSSE) (Kuh et al., 2017) HIPs จึงเป็นคำที่ถูกใช้ว่าเป็นเทคนิคและการออกแบบสำหรับการสอนและการเรียนรู้ที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่ามีความมีประสิทธิภาพ และเป็นการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จในหมู่นักเรียนจากภูมิหลังที่หลากหลาย โดยการออกแบบโปรแกรมและหลักการสอนขั้นสูง แนวปฏิบัติเหล่านี้สามารถปรับปรุงการเรียนรู้ของนักเรียน และช่วยลดช่องว่างในการบรรลุผลสำเร็จในกลุ่มนักเรียนได้ (American Association of Colleges and Universities, 2025)

แนวคิดและหลักการสำคัญของศาสตราจารย์ Thomas Bryant Corcoran ผู้บุกเบิกแนวปฏิบัติที่มีผลกระทบสูง

Thomas Bryant Corcoran (ค.ศ. 1938 - 2023) เป็นที่ปรึกษาอาวุโสของ ศูนย์ SEAMEO STEM Ed Centre ในกรุงเทพมหานคร และเคยดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการร่วมของ Consortium for Policy Research in Education ที่ Teacher's College, Columbia University จนกระทั่งเกษียณอายุในปี พ.ศ. 2562 เป็นนักวิจัยที่สนใจในกลยุทธ์การพัฒนาการเรียนการสอน การใช้ผลการวิจัยและความเชี่ยวชาญทางคลินิกเพื่อกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติด้านการเรียนการสอน ประสิทธิภาพของแนวทางการพัฒนาวิชาชีพที่หลากหลาย หรือที่รู้จักในนาม อาจารย์ทอม ถือเป็นบุคคลและเป็นผู้มีคุณูปการอันใหญ่หลวงต่อวงการการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบุกเบิกและเผยแพร่แนวคิดเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่มีผลกระทบสูง (HIPs) ท่านได้นำเสนอแนวคิดอันล้ำค่าที่หล่อหลอมการพัฒนาวิชาชีพครูและการยกระดับคุณภาพการศึกษาในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย ผ่านการทำงานวิจัยและให้คำปรึกษาแก่หน่วยงานด้านการศึกษาต่าง ๆ โดยเฉพาะการเป็นที่ปรึกษาของศูนย์ระดับภูมิภาคด้วยสะเต็มศึกษาของซีมีโอ (SEAMEO STEM-ED) ภายใต้การกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ หลักการที่ Thomas Bryant ยึดมั่นและส่งเสริม นั้น ไม่ใช่เพียงข้อกำหนดทางทฤษฎี แต่เป็นปรัชญาที่สะท้อนความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อธรรมชาติของการเรียนรู้และบทบาทของผู้จัดการศึกษา

ด้วยความสำคัญของ HIPs ดังกล่าว บทความวิชาการฉบับนี้จึงมุ่งขยายความเข้าใจและนำเสนอแนวทางปฏิบัติที่บูรณาการหลักการสำคัญที่ Thomas Bryant ได้เน้นย้ำและสืบทอดไว้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาการศึกษา ประกอบด้วย 5 ประการหลักที่เชื่อมโยงและส่งเสริมซึ่งกันและกัน ดังนี้

1. ความมุ่งมั่นในการให้บริการเด็กทุกคน (Commitment to Serving All Children) หลักความมุ่งมั่นในการให้บริการเด็กทุกคนนี้ หลักการนี้ไม่เพียงสร้างความเท่าเทียม แต่ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีแรงจูงใจภายในที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ของตนเอง เมื่อพวกเขาารู้สึกว่าได้รับการสนับสนุนและมีโอกาสเท่าเทียมกัน เน้นย้ำถึงความเชื่อพื้นฐานที่ว่าเด็กทุกคนไม่ว่าจะมาจากภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม หรือวัฒนธรรมใดก็ตาม ล้วนมีสิทธิและศักยภาพในการเรียนรู้และประสบความสำเร็จ ครูและบุคลากรทางการศึกษาจึงมีหน้าที่สำคัญในการสร้างระบบและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของทุกคนอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง ซึ่งหมายถึงการปรับวิธีการสอนให้ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน การจัดหาทรัพยากรที่จำเป็น และการให้ความช่วยเหลือที่ตรงจุด เพื่อให้มั่นใจว่าไม่มีเด็กคนใดถูกทอดทิ้งไว้ข้างหลัง หลักการนี้เป็นรากฐานสำคัญของความเท่าเทียมทางการศึกษาและเป็นแรงขับเคลื่อนให้ HIPs มุ่งลดช่องว่างความสำเร็จของผู้เรียน

2. มาตรฐานและความคาดหวังต้องสูง (High Standards and Expectations) การตั้งความคาดหวังที่สูงจะกระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เช่น การฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ การแสวงหาความรู้เพิ่มเติม และการไม่ย่อท้อต่อความท้าทาย พร้อมกับการมีความคาดหวังเชิงบวกในศักยภาพของผู้เรียน จะเป็นแรงกระตุ้นสำคัญที่ผลักดันให้ผู้เรียนพยายามและพัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมายที่ท้าทาย การคาดหวังที่สูงไม่ได้หมายถึงการกดดัน แต่เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงศักยภาพที่ซ่อนอยู่และมุ่งมั่นที่จะบรรลุผลสำเร็จที่ดียิ่งขึ้นไปอีก สำหรับครูและผู้บริหารสถานศึกษา การมีมาตรฐานที่สูงยังเป็นแนวทางในการออกแบบหลักสูตร กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลที่ท้าทายและมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hattie (2012) ที่พบว่า การตั้งความคาดหวังที่สูงแต่เป็นไปได้ มีผลกระทบอย่างมากต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

3. เนื้อหาเป็นสิ่งสำคัญ (Content Matters) หลักการนี้เน้นย้ำว่าแก่นของความรู้และทักษะที่ผู้เรียนจะได้รับเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง การเรียนรู้ที่แท้จริงต้องอาศัยเนื้อหาที่มีความลึกซึ้ง มีความหมาย และเชื่อมโยงกับโลกแห่งความเป็นจริง การออกแบบหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้จึงต้องให้ความสำคัญกับการคัดเลือกและนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง ทันสมัย และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 การเน้นเนื้อหาที่สำคัญยังส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึก แทนที่จะเป็นการท่องจำข้อมูลผิวเผิน เมื่อเนื้อหาที่มีความลึกซึ้งและเกี่ยวข้อง ผู้เรียนจะพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้เชิงลึก เช่น การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการเชื่อมโยงความรู้เข้ากับบริบทจริง (Hattie, 2012)

4. การปฏิบัติควรอยู่บนพื้นฐานของหลักฐานเชิงประจักษ์ (Practice Based on Empirical Evidence) การตัดสินใจและกำหนดแนวปฏิบัติทางการศึกษา ต้องอาศัยข้อมูลและผลการวิจัยที่น่าเชื่อถือ หลักการนี้ชี้ให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ควรเป็นไปตามสิ่งที่พิสูจน์แล้วว่ามีประสิทธิภาพ การที่ครูใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ในการออกแบบการสอน จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่ามีประสิทธิภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและเป็นรูปธรรม โดยครูควรนำผลการวิจัยและแนวปฏิบัติที่ดีที่ได้รับการรับรองมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนการสอน การเลือกกลยุทธ์ และการประเมินผลซึ่งรวมถึงการนำ HIPs มาใช้ เพราะเป็นแนวทางที่ผ่านการวิจัยและมีหลักฐานเชิงประจักษ์รองรับว่าสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมเรียนรู้ของ

ผู้เรียนได้จริง การเรียนรู้แบบสืบเสาะและการประเมินเพื่อการพัฒนา (Formative Assessment) ก็เป็นตัวอย่างของการนำหลักฐานมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน

5. การสอนที่ดีเป็นงานที่ยากและซับซ้อน (Good Teaching is Difficult and Complex) การสอนเป็นมากกว่าการส่งผ่านความรู้ แต่เป็นศิลปะและศาสตร์ที่ต้องการความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในตัวผู้เรียน เนื้อหาวิชา และวิธีการสอนที่ดี การตระหนักถึงความซับซ้อนของการสอนจะนำไปสู่การพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการออกแบบการเรียนรู้ที่สามารถกระตุ้นและหล่อหลอมพฤติกรรมการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ในตัวผู้เรียนซึ่งต้องการการวางแผนอย่างรอบคอบ การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และความเต็มใจที่จะเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงอยู่เสมอ หลักการนี้เน้นย้ำถึงความจำเป็นที่ครูจะต้องได้รับการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง มีโอกาสในการสะท้อนผลการปฏิบัติงาน และทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และพัฒนาทักษะการสอนให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ (Corcoran, 1995)

หลักการทั้งห้าของ Thomas Bryant ไม่เพียงเป็นรากฐานที่สำคัญของแนวปฏิบัติที่มีผลกระทบสูงเท่านั้น แต่ยังเป็นเสาหลักที่ชี้แนะให้ครู ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารสถานศึกษา สามารถพัฒนาตนเองและระบบการศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมในยุคปัจจุบันได้อย่างยั่งยืน การนำหลักการเหล่านี้ไปปฏิบัติอย่างจริงจังจะช่วยสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เน้นคุณภาพ ความเท่าเทียม และการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้งในทุกระดับของสถานศึกษา

กลไกที่ HIPs ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้

HIPs ทำงานผ่านกลไกหลายประการที่สอดคล้องกับหลักการจิตวิทยาการเรียนรู้ ทำให้เกิดผลต่อการส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วยหลักการต่อไปนี้

1. เพิ่มการมีส่วนร่วม (Increased Engagement) กิจกรรมที่ท้าทายและมีความหมายช่วยดึงดูดความสนใจและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างแท้จริง
2. ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) การแก้ปัญหา การวิเคราะห์ข้อมูล และการอภิปรายกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดอย่างลึกซึ้งและเป็นเหตุเป็นผล
3. พัฒนาทักษะการสื่อสาร (Communication Skills) การนำเสนอ การเขียน และการสนทนา ช่วยพัฒนาความสามารถในการถ่ายทอดความคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้
4. เสริมสร้างความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Collaboration Skills) กิจกรรมกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้การทำงานเป็นทีม การแบ่งปันความรู้ และการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน
5. สร้างแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) การเรียนรู้ที่มีความหมายและสัมผัสได้ช่วยกระตุ้นความสนใจใคร่รู้ของผู้เรียนอย่างยั่งยืน นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

แนวปฏิบัติที่มีผลกระทบสูงที่สำคัญ (Key High-Impact Practices)

แนวปฏิบัติที่ดีที่สามารถนำไปใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีผลกระทบสูง เป็นกลยุทธ์การสอนที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึกและสร้างเสริมสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 แต่ละแนวปฏิบัติมีลักษณะเฉพาะและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างยืดหยุ่นในบริบทการศึกษาที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน (Collaboration) ทักษะการคิด (Thinking skills) โดยเฉพาะการพัฒนาการนำไปสู่การสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง (Corcoran, 1995) ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านการพัฒนากระบวนการคิด (Cognitive ability) และการบูรณาการทักษะร่วม (Cross-Functional skills) ซึ่งเป็นเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ตามข้อตกลงการปฏิบัติงานของคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2567) ประกอบด้วย

1. การออกแบบบทเรียนหรือการออกแบบการสอนร่วมกับเพื่อนร่วมวง PLC (Collaborative Lesson Design in PLC)
2. การสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้สนทนาและอภิปรายร่วมกัน (Student Discourse and Discussion)
3. การเขียนอย่างสม่ำเสมอทั้งในและนอกห้องเรียน (Frequent Writing Inside and Outside of Class)
4. การสืบเสาะ ค้นหา และการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้ (Inquiry-Based Learning and Scientific Process)
5. การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)
6. การประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Assessment)
7. การออกแบบกิจกรรมที่ผู้เรียนใช้ระดับความคิดขั้นสูง (Designing Activities for Higher-Order Thinking Skills)

รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

การออกแบบบทเรียนหรือการออกแบบการสอนร่วมกับเพื่อนร่วมวง PLC (Collaborative Lesson Design in PLC)

1. แนวคิดและหลักการ การออกแบบบทเรียนร่วมกันในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาวิชาชีพครูและการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ครูผู้สอนทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อวางแผนการจัดการเรียนรู้ ตั้งแต่การวิเคราะห์ผู้เรียน กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจนและวัดผลได้ (Mager, 1962) การคัดเลือกและจัดระเบียบเนื้อหา การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย การสร้างสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม การพัฒนากลไกการประเมินผล ไปจนถึงการจัดลำดับขั้นตอนการสอน (DuFour et al., 2016) กระบวนการนี้ช่วยให้ครูได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และมุมมองที่แตกต่างกัน ซึ่งนำไปสู่การสร้างแผนการสอนที่สมบูรณ์ ครอบคลุม และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ การออกแบบร่วมกันยังส่งเสริมการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบร่วมกันในผลลัพธ์ของผู้เรียน

2. กระบวนการ ซึ่งเป็นการออกแบบบทเรียนร่วมกันมักดำเนินไปใน 5 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมายและวิเคราะห์บริบท เป็นการทำความเข้าใจความต้องการของผู้เรียนและผลลัพธ์ที่คาดหวัง 2) การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยละเอียดตามหลักการออกแบบที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ 3) การให้ข้อเสนอแนะและการปรับปรุง โดยเพื่อนร่วมงานให้ข้อคิดเห็นเพื่อปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 4) การนำไปปฏิบัติและการเก็บข้อมูล โดยนำแผนไปใช้ในห้องเรียน พร้อมเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการและผลการเรียนรู้ 5) การสะท้อนผลและเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสะท้อนผล เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการสอนในรอบต่อไป โดยอาจกระทำในลักษณะของวงรอบ PLC ที่มีการดำเนินการตามขั้นตอนของการเปิดชั้นเรียนและสะท้อนคิด

3. ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ในระดับการศึกษาต่าง ๆ

3.1 ระดับประถมศึกษา โดยครู ป.1 ถึง ป.3 ร่วมกันออกแบบหน่วยการเรียนรู้เรื่อง สิ่งมีชีวิตรอบตัว โดยบูรณาการวิชาวิทยาศาสตร์และภาษาไทย เพื่อให้ผู้เรียนสังเกต บันทึก และนำเสนอผลการสังเกตผ่านการเขียนและวาดภาพ

3.2 ระดับมัธยมศึกษา โดยครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ร่วมกันออกแบบโครงงาน การสร้างแบบจำลองพลังงานทางเลือกสำหรับนักเรียน ม.ปลาย โดยเน้นการประยุกต์ใช้ความรู้จากทั้งสองวิชาในการแก้ปัญหาจริง และใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการสำรวจและทดลอง

3.3 ระดับอาชีวศึกษา โดยอาจารย์แผนกช่างยนต์ร่วมกันออกแบบการสอนในรายวิชา การบำรุงรักษาระบบเบรก ซึ่งเน้นการปฏิบัติจริงในสถานการณ์จำลอง (Competency-Based Learning) เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะตามมาตรฐานอาชีพ

3.4 ระดับอุดมศึกษา โดยอาจารย์ประจำสาขาวิชาร่วมกันพัฒนาหลักสูตรรายวิชาใหม่ หรือปรับปรุงรายวิชาเดิม โดยเน้นการบูรณาการงานวิจัยเข้ากับการเรียนการสอน เพื่อให้นักศึกษามีทักษะการวิจัยและแก้ปัญหาเชิงลึก

การสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้สนทนาและอภิปรายร่วมกัน (Student Discourse and Discussion)

1. แนวคิดและหลักการ วาทกรรมและการสนทนาของนักเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะการสื่อสาร การคิดเชิงวิพากษ์ และการทำงานร่วมกัน การมีปฏิสัมพันธ์ทางภาษาในชั้นเรียนไม่เพียงแต่เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ แต่ยังเป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกัน พัฒนาการคิดวิเคราะห์ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างแท้จริง

2. คุณภาพของวาทกรรม สามารถพิจารณาได้จากหลายมิติ ได้แก่ ปริมาณ (Quantity) ซึ่งหมายถึงระยะเวลาและโอกาสที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพูดคุยและเขียน เนื้อหา (Content) คือความลึกซึ้งและความเข้มข้นของสิ่งที่อภิปราย ความเชื่อมโยง (Coherence) คือการที่บทเรียนเชื่อมโยงกับส่วนอื่น ๆ ของหลักสูตร และเสียงของนักเรียน (Student Voice) ซึ่งคือโอกาสที่ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและความเข้าใจของตนเองอย่างอิสระ การจัดสรรเวลาที่

เพียงพอสำหรับวาทกรรม การเลือกหัวข้อที่ทำนายและเกี่ยวข้องกับชีวิตจริง รวมถึงการสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัย และเป็นกันเอง ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมวาทกรรมที่มีคุณภาพ

3. แนวทางและเทคนิค

3.1 การตั้งคำถามปลายเปิด กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย แทนที่จะเป็นการตอบคำถามที่มีคำตอบเดียว

3.2 กิจกรรมกลุ่ม จัดให้มีการอภิปรายในกลุ่มย่อยเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

3.3 Think-Pair-Share เป็นเทคนิคที่ทรงพลังในการส่งเสริมวาทกรรมในชั้นเรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้เวลาคิดคนเดียวก่อน (Think) เป็นระยะเวลาประมาณ 2 - 3 นาที หรือครูจัดเวลาตามความเหมาะสมของผู้เรียน การทำเช่นนี้ ถือเป็นการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนที่อาจจะไม่มีโอกาสได้คิดด้วยตนเอง เพราะอาจจะมีเพื่อนที่พร้อมกว่า เร็วกว่า ทำให้ผู้เรียนขาดความมั่นใจในตนเอง เมื่อผู้เรียนคิดคนเดียว ไม่ว่าจะคิดได้ คิดไม่ได้ คิดถูก คิดผิด ไม่ใช่ประเด็นสำคัญ จากนั้นจึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียน จับคู่แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อน (Pair) อาจใช้เวลา 3 - 4 นาที จากนั้นจึงให้ผู้เรียนแบ่งปันความคิดกับชั้นเรียน (Share) (Lyman, 1981) เทคนิคนี้ช่วยให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น ได้รับฟังมุมมองจากผู้อื่น และฝึกฝนการสื่อสารความคิดอย่างเป็นระบบ

3.4 การสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัย ครูควรสร้างสภาพแวดล้อมที่ผู้เรียนรู้สึกมั่นใจที่จะแสดงความคิดเห็นโดยไม่ต้องกลัวการถูกตัดสิน

4. ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ในระดับการศึกษาต่าง ๆ

4.1 ระดับประถมศึกษา ครูวิทยาศาสตร์ตั้งคำถามว่า ทำไมพืชบางชนิดถึงมีใบใหญ่และบางชนิดมีใบเล็ก? ให้ผู้เรียน Think-Pair-Share ก่อนนำเสนอแนวคิดในชั้นเรียน

4.2 ระดับมัธยมศึกษา ในวิชาประวัติศาสตร์ ครูจัดกิจกรรมอภิปราย เหตุการณ์ใดในประวัติศาสตร์ไทยที่ส่งผลต่อสังคมปัจจุบันมากที่สุด? โดยแบ่งกลุ่มนักเรียนให้อภิปรายและนำเสนอข้อสรุปของกลุ่ม

การเขียนอย่างสม่ำเสมอทั้งในและนอกห้องเรียน (Frequent Writing Inside and Outside of Class)

1. แนวคิดและหลักการ การเขียนเป็นเครื่องมืออันทรงพลังในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีผลสัมฤทธิ์สูง พัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสื่อสารของผู้เรียน โดยควรบูรณาการการเขียนเข้ากับทุกสาขาวิชา การเขียนช่วยให้ผู้เรียนจัดระเบียบความคิด ประมวลผลข้อมูล และสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเองได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น (Graham & Perin, 2007)

2. หลักการสำคัญมีดังนี้ 1) การสอนกลวิธีการเขียน โดยครูควรสอนกลยุทธ์การเขียนที่ชัดเจน เช่น การวางแผน การร่าง การทบทวน และการแก้ไขงานเขียน 2) การสอนการสรุปความ โดยฝึกผู้เรียนในการสรุปใจความสำคัญจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย 3) การทำงานร่วมกันในการเขียน (Collaborative Writing) โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานเขียนร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและปรับปรุงงาน 4) การให้โอกาสในการเขียนที่หลากหลาย

และสม่ำเสมอ โดยจัดกิจกรรมการเขียนในรูปแบบที่แตกต่างกัน เช่น บันทึกการเรียนรู้ รายงานวิเคราะห์ บทความสะท้อนคิด และโครงงานการเขียน

3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ (Constructivism) ที่เน้นบทบาทของผู้เรียนในการสร้างความรู้ของตนเอง แนวคิดการเรียนรู้โดยการปฏิบัติ (Learning by Doing) ทฤษฎีการประมวลผลข้อมูล (Information Processing Theory) และแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

4. ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ในระดับการศึกษาต่าง ๆ

4.1 ระดับประถมศึกษา ครูให้ผู้เรียนเขียนบันทึกประจำวันสั้น ๆ (Daily Journal) เกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ในแต่ละวัน หรือเขียนสรุปเรื่องราวจากนิทานที่อ่าน

4.2 ระดับมัธยมศึกษา ในวิชาวิทยาศาสตร์ ครูให้ผู้เรียนเขียนรายงานการทดลอง โดยเน้นการเขียนอธิบายกระบวนการ ผลการทดลอง และการสรุปผล หรือในวิชาภาษาไทย ครูให้เขียนบทความแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นทางสังคม

การสืบเสาะ ค้นหา และการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้ (Inquiry-Based Learning and Scientific Process)

รูปแบบการเรียนการสอนหมายถึงทัศนคติของนักเรียนที่พวกเขาเริ่มเมื่อทำการแก้ปัญหาด้วยการมีส่วนร่วมทางปัญญาสูง (Lee et al., 2015) ซึ่งช่วยให้พวกเขาสามารถอธิบาย คำนวณ ทดลอง และตัดสินใจ พร้อมทั้งมีโอกาสสืบค้นคำถามของตนเองเกี่ยวกับหัวข้อและปัญหาต่างๆ ที่เป็นพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ (Panjaitan & Siagian, 2020) ลักษณะและประเภทของการจัดกิจกรรม มีดังนี้

1. แนวคิดและหลักการการสืบเสาะ (Inquiry) คือแนวคิดที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะและความเข้าใจในวิธีการที่นักวิทยาศาสตร์ใช้ในการดำเนินการทางวิทยาศาสตร์ รวมถึงการจัดการเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนใช้การปฏิบัติทางวิทยาศาสตร์เพื่อสร้างความเข้าใจในแนวคิดต่าง ๆ ด้วยตนเอง วัตถุประสงค์หลักคือการพัฒนาความสามารถในการตั้งคำถาม พัฒนาและใช้แบบจำลอง วางแผนและสำรวจตรวจสอบ วิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล สร้างคำอธิบาย หาข้อโต้แย้งจากหลักฐาน รวมถึงการหาข้อมูล ประเมิน และสื่อสารข้อมูล (National Research Council, 2012)

2. ประเภทของการสืบเสาะ

2.1 การสืบเสาะแบบปลายเปิด (Open or Full Inquiry) ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดคำถาม กระบวนการ และสรุปผลด้วยตนเอง ครูมีบทบาทเป็นผู้เอื้ออำนวย

2.2 การสืบเสาะแบบชี้แนะแนวทาง (Guided Inquiry) ครูเป็นผู้กำหนดคำถาม แต่ผู้เรียนออกแบบกระบวนการและสรุปผลด้วยตนเอง

2.3 การสืบเสาะแบบครูกำหนดแนวทาง (Structured Inquiry) ครูเป็นผู้กำหนดทั้งคำถามและกระบวนการ ผู้เรียนดำเนินการตามขั้นตอนและสรุปผล

3. การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning: PBL) เป็นวิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนดำเนินการวิจัย เชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติ และประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะเพื่อพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหาในสถานการณ์จริง (Savery, 2006) โดย PBL มักจะรวมการสืบเสาะเข้าไปในกระบวนการ เพื่อให้ผู้เรียนได้สำรวจและค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเอง

4. ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ในระดับการศึกษาต่าง ๆ

4.1 ระดับประถมศึกษา ครูให้ผู้เรียนสำรวจ วงจรชีวิตของผีเสื้อ โดยให้ตั้งสมมติฐาน สังเกต บันทึกผล และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่สร้างสรรค์

4.2 ระดับมัธยมศึกษา นักเรียนในวิชาชีววิทยาออกแบบการทดลองเพื่อศึกษา ผลของชนิดดินต่อการเจริญเติบโตของพืช หรือในวิชาสังคมศึกษา นักเรียนทำโครงการวิเคราะห์ปัญหาขยะในชุมชนและเสนอแนวทางแก้ไข

4.3 ระดับอาชีวศึกษา ผู้เรียนวิเคราะห์และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาในโรงงาน หรือออกแบบนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อปรับปรุงกระบวนการผลิต โดยใช้กระบวนการสืบเสาะและแก้ปัญหาทางเทคนิค

การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

1. แนวคิดและหลักการ การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นกลยุทธ์การสอนที่ให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน (Slavin, 1990; Slavin, 1996) ซึ่งช่วยส่งเสริมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นพื้นฐานสำคัญที่สนับสนุนการออกแบบบทเรียนร่วมกัน การสนทนาและการอภิปราย และการเขียนร่วมกัน

2. หลักการสำคัญ 5 ประการ (Johnson et al., 1990)

2.1 การพึ่งพาอาศัยกันทางบวก (Positive Interdependence) สมาชิกในกลุ่มรู้ว่าความสำเร็จของแต่ละคนขึ้นอยู่กับความสำเร็จของกลุ่ม

2.2 ความรับผิดชอบส่วนบุคคล (Individual Accountability) สมาชิกแต่ละคนต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองและมีส่วนร่วมในงานของกลุ่ม

2.3 ปฏิสัมพันธ์ส่งเสริมกัน (Promotive Interaction) สมาชิกในกลุ่มมีการช่วยเหลือ สนับสนุน และส่งเสริมซึ่งกันและกัน

2.4 ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลและกลุ่มย่อย (Interpersonal and Small Group Skills) ผู้เรียนได้รับการสอนทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานร่วมกัน เช่น การสื่อสาร การแก้ปัญหาความขัดแย้ง และการสร้างความเข้าใจ

2.5 การประมวลผลการทำงานของกลุ่ม (Group Processing) กลุ่มมีการสะท้อนผลการทำงานของตนเองว่ามีประสิทธิภาพอย่างไร และจะปรับปรุงได้อย่างไรในอนาคต

3. ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ในระดับการศึกษาต่าง ๆ

3.1 ระดับประถมศึกษา ผู้เรียนทำงานกลุ่มในการสร้างแผนที่ความคิดเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน โดยแต่ละคนมีหน้าที่รับผิดชอบส่วนของตนเอง

3.2 ระดับมัธยมศึกษา นักเรียนทำงานเป็นทีมเพื่อแก้ไขโจทย์คณิตศาสตร์ที่ซับซ้อน หรือจัดทำงานนำเสนอเกี่ยวกับหัวข้อทางวิทยาศาสตร์ที่ได้รับมอบหมาย

การประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Assessment)

1. แนวคิดและหลักการ การประเมินเพื่อพัฒนาเป็นกระบวนการประเมินที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องในระหว่างการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ครูและผู้เรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับทันทีและทันเวลา เพื่อนำไปปรับปรุงการสอนและการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (Keeley, 2008) โดยหัวใจสำคัญของการประเมินเพื่อพัฒนา คือ การปฏิบัติการระหว่างทางที่ครูดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยอาจจะเป็นการเดินสังเกตการทำงาน of นักเรียนให้ทั่วทั้งห้อง การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนว่าตามทันครูหรือไม่ สีนหน้า แววตามีประกายสื่อสัญญาณแห่งความสุข ความเข้าใจ การตอบคำถาม การทดสอบย่อย การทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงคุณภาพที่ช่วยในการพัฒนา ไม่ใช่การให้คะแนนเพื่อตัดสินผลสัมฤทธิ์ โดยมุ่งเน้นการระบุจุดแข็ง จุดอ่อน และช่องว่างในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้สามารถปรับกลยุทธ์การสอนให้เหมาะสม

2. บทบาทและความสำคัญ

2.1 สำหรับครู ช่วยให้ครูเข้าใจความก้าวหน้าของผู้เรียน ระบุแนวคิดที่ผู้เรียนยังสับสน หรือทักษะที่ยังต้องพัฒนาเพิ่มเติม ทำให้ครูสามารถปรับวิธีการสอน กิจกรรม หรือเนื้อหาให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนได้ทันที

2.2 สำหรับผู้เรียน ผู้เรียนจะได้รับข้อมูลย้อนกลับที่ชัดเจน ซึ่งช่วยให้พวกเขาทบทวนความเข้าใจ ปรับปรุงวิธีการเรียนรู้ และรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองได้ดียิ่งขึ้น

2.3 เทคนิคและเครื่องมือ เช่น การสังเกตการณ์ในชั้นเรียน การตั้งคำถาม (Questioning) การให้ผู้เรียนสรุปความรู้ด้วยคำพูดของตนเอง (Exit Tickets) การใช้ผังความคิด (Concept Maps) การให้ผู้เรียนประเมินตนเองและประเมินเพื่อน (Self and Peer Assessment) หรือการใช้แบบทดสอบสั้น ๆ ที่ไม่เน้นคะแนนแต่เน้นความเข้าใจ

3. ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ในระดับการศึกษาต่าง ๆ

3.1 ระดับประถมศึกษา ครูใช้ Thumbs Up/Thumbs Down หรือ Traffic Light เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนหลังจากการอธิบายแนวคิดใหม่ ๆ

3.2 ระดับมัธยมศึกษา ครูใช้ Exit Tickets ให้ผู้เรียนเขียน 1 สิ่งที่เรียนรู้ และ 1 คำถามที่ยังมีข้อสงสัย ก่อนเลิกชั้นเรียน หรือให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบสั้น ๆ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจก่อนขึ้นบทเรียนใหม่

การออกแบบกิจกรรมที่ผู้เรียนใช้ระดับความคิดขั้นสูง (Designing Activities for Higher-Order Thinking Skills)

แนวคิดและหลักการ การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรเน้นการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ทักษะการคิดขั้นสูง ซึ่งรวมถึงการวิเคราะห์ (Analyze) การสังเคราะห์ (Synthesize) การประเมิน (Evaluate) และการสร้างสรรค์ (Create) ตาม Taxonomy ของ Bloom ที่ได้รับการปรับปรุง (Anderson & Krathwohl, 2001) โดย

การคิดขั้นสูงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน การตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ และการสร้างสรรค์นวัตกรรม

1. การประยุกต์ใช้และบูรณาการใน HIPs อื่น ๆ

1.2 ในการสนทนาและอภิปราย ครูตั้งคำถามที่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์ เช่น คุณคิดว่าอะไรคือสาเหตุหลักของปัญหา X และมีวิธีแก้ไขที่เป็นไปได้กี่วิธี

1.3 ในการเขียน กำหนดโจทย์การเขียนที่ต้องใช้การวิเคราะห์เชิงลึก การโต้แย้งด้วยเหตุผล หรือการสร้างสรรค์เรื่องราวใหม่ ๆ เช่น การเขียนบทความวิพากษ์วิจารณ์ หรือการเขียนโครงงานวิจัย

1.4 ในการสืบเสาะ ให้ผู้เรียนออกแบบการทดลองเอง กำหนดตัวแปรและวิธีการเก็บข้อมูล เพื่อฝึกการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ซับซ้อน

1.5 ในโครงงาน ออกแบบโครงงานที่ผู้เรียนต้องสร้างสรรค์ผลงานใหม่ หรือแก้ปัญหาที่ไม่มีคำตอบตายตัว โดยต้องใช้ทักษะการออกแบบ การวางแผน และการประเมินผลด้วยตนเอง

2. ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ในระดับการศึกษาต่าง ๆ

2.1 ระดับประถมศึกษา ผู้เรียนออกแบบและสร้างของเล่นจากวัสดุรีไซเคิล โดยต้องคิดหาวิธีทำให้ของเล่นเคลื่อนไหวได้ (สร้างสรรค์)

2.2 ระดับมัธยมศึกษา นักเรียนวิเคราะห์นโยบายสาธารณะและประเมินผลกระทบต่อสังคม พร้อมเสนอทางเลือกอื่น (วิเคราะห์ ประเมิน สร้างสรรค์)

AKITA Action Model ในการขับเคลื่อนการนำ HIPs ไปสู่การปฏิบัติ

แนวคิด AKITA Action Model เป็นแนวคิดที่จังหวัดอาคิตะ ประเทศญี่ปุ่น ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก อาคิตะโมเดลได้คิดและเริ่มมาจากกลุ่มนักวิชาการของจังหวัดอาคิตะ ในประเทศญี่ปุ่น ได้ออกแบบกระบวนการปฏิบัติให้โรงเรียนนำกระบวนการไปใช้เป็นกรอบการปฏิบัติที่เป็นระบบ ออกแบบมาเพื่อช่วยให้ครูและสถานศึกษาสามารถนำแนวปฏิบัติที่มีผลกระทบสูงไปปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นกระบวนการที่ชัดเจนและเป็นขั้นตอนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ และคณะ, 2562)

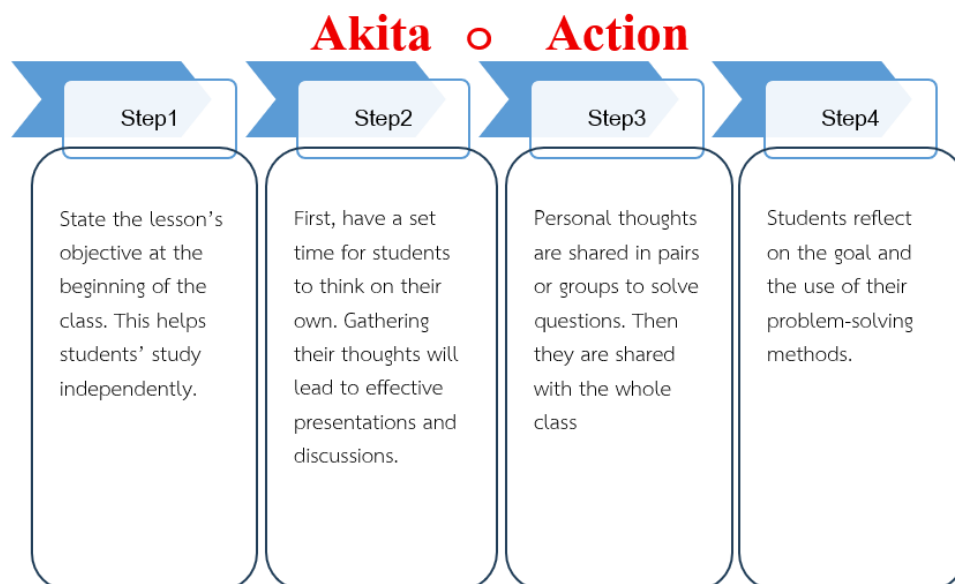
ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนแบบอาคิตะโมเดล

ขั้นตอนที่ 1 การตั้งประเด็นเป้าหมายการเรียนรู้ของห้องเรียนและกระตุ้นการคิดด้วยการมีประเด็นปัญหาที่ท้าทาย สร้างความผูกพัน ยั่วให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้แก้ปัญหา เกิดกระบวนการคิด รู้จักตั้งข้อสังเกตในการเรียนรู้ ผู้เรียนจะรู้ได้ด้วยการคิดเอง โดยการค้นพบหัวข้อในการเรียนรู้ด้วยตนเองและรู้จักตั้งข้อสังเกตในการหาคำตอบ

ขั้นตอนที่ 2 มีความคิดของตัวเอง การมีความคิดเป็นของตนเอง จะเชื่อมโยงไปสู่กิจกรรมการอภิปรายที่ช่วยขยายความคิดให้กว้างและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 อภิปรายกันเป็นคู่ การเรียนแบบให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน จะช่วยทำให้ความคิดของแต่ละคนกว้างและลึกซึ้ง ความสามารถในการคิด และการแสดงออกก็จะเพิ่มขึ้นด้วย

ขั้นตอนที่ 4 ผู้เรียนสะท้อนคิดถึงเป้าหมายและกระบวนการแก้ปัญหาของเขว่าเขามีเป้าหมายอย่างไร และ
ได้ใช้กระบวนการอย่างไรในการแก้ปัญหานั้น

ภาพที่ 1 4 Steps-Akita Action

ที่มา: ปรับจากแนวคิด Akita Improvement Investigating Committee, 2017 (อ้างถึงใน Thiangtrong et al, 2022)

จากขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนแบบอาคิตะโมเดล (ภาพที่ 1) แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงกับ HIPs ในการส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยกระบวนการที่ส่งเสริมผู้เรียนเกิดการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้จากภายใน (ขั้นตอนที่ 1) ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ (ขั้นตอนที่ 1 - 2) และพัฒนาทักษะการสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น (ขั้นตอนที่ 3 - 4)

บทบาทของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในการขับเคลื่อน HIPs

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นการปฏิบัติดี (Good practice) ที่จะช่วยพัฒนาวัฒนธรรมการจัดการเรียนรู้ของครูให้มีคุณภาพ (Rosenholtz, 1989) ผู้บริหารโรงเรียนและครูควรจะต้องร่วมมือกันสนับสนุนอย่างเต็มที่ที่จะให้การปฏิบัติการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นพื้นที่สำคัญที่จะสร้างโอกาสให้ครูได้แบ่งปันมุมมองและประสบการณ์ ซึ่งการทำงานร่วมมือกันจะทำให้เกิดมูลค่าเพิ่ม ที่จะทำให้ครูได้เรียนรู้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพบริบทของนักเรียนและของโรงเรียนได้อย่างมีคุณภาพ

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นการปฏิบัติดีที่จะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง มิใช่เป็นการทำเป็นฤดูกาลหรือทำตามคำสั่ง แต่จะต้องทำด้วยความศรัทธา เชื่อมมัน และมีความสุขกับการได้ค้นพบแนวทางใหม่ ๆ ที่จะจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ลูกศิษย์ได้เกิดการพัฒนามากขึ้น ดีขึ้น ได้พบแนวทางใหม่ ๆ อาจจะไม่เคยคาดคิดหรือพบมาก่อน หรือ

อาจจะไม่คาดคิดว่า นักเรียนที่อ่อนจะสามารถเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาได้ สิ่งเหล่านี้ จะเกิดขึ้นได้จากการใช้การปฏิบัติที่ดีที่เรียกว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จะสามารถสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันของครู และก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อผู้เรียนได้นั้น สิ่งที่ยืนยันตรงกันชัดเจนคือ ความสำเร็จของการใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จะไม่เกิดขึ้นเลย ถ้าไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำระดับโรงเรียน จากงานวิจัยจำนวนมากยืนยันชัดเจนว่า คุณภาพของครูเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน การยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูจึงเป็นหัวใจสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการจะพัฒนาครูให้มีคุณภาพได้นั้น ปัจจัยระดับภาวะผู้นำทางวิชาการระดับโรงเรียนจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญมาก (Robinson et al., 2008)

ภาพที่ 2 วงจรกระบวนการ PLC

ที่มา: มนตรี แยมกลีกร (2569)

แนวคิดของ PLC โดย PLC คือกระบวนการที่ครูทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ และการแก้ปัญหการจัดการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (DuFour et al., 2016) PLC จึงเป็นวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู (ภาพที่ 2)

กลไกส่งเสริมการนำ HIPs ไปใช้ โดยการใช้ PLC ขั้นตอนสำคัญในวงจร PLC คือ ขั้นตอนการออกแบบการเรียนรู้ ซึ่งครู ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำ HIPs ไปใช้เป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผ่านการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ จากนั้นนำไปสู่การปฏิบัติการเปิดชั้นเรียน โดยการใช้ HIPs นำลงสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนในแต่ละหลักการนั้น อาจใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยเสริมในแต่ละหลักการ เช่น Collaborative Online Tools, e-Portfolio, Blended Learning Platforms ซึ่งเป็นแนวโน้มสำคัญในยุค digital era

สรุป

แนวปฏิบัติที่มีผลกระทบสูง (HIPs) (หลักการ HIPs 5 ประการ คือ (1) ความมุ่งมั่นในการให้บริการแก่ทุกคน (2) มาตรฐานและความคาดหวังต้องสูง (3) เนื้อหาเป็นสิ่งสำคัญ (4) การปฏิบัติควรอยู่บนพื้นฐานของหลักฐานเชิงประจักษ์ และ (5) การสอนที่ดีเป็นงานที่ยากและซับซ้อน) เมื่อบูรณาการกับกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และได้รับการสนับสนุนจากกรอบการปฏิบัติ เช่น AKITA Action Model แล้วนั้น ไม่เพียงแต่ช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการเป็นผู้รับความรู้ไปสู่ผู้สร้างองค์ความรู้ มีทักษะการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเน้นการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดขั้นสูงและการประเมินการสอนระหว่างทางเป็นส่วนเสริมที่สำคัญ แต่ยังส่งเสริมการพัฒนาทางวิชาชีพของครูและทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืนในระดับองค์กรอีกด้วย ดังนั้น หน่วยงานระดับนโยบาย หรือสถานศึกษาควรให้การสนับสนุนระบบ PLC ในสถานศึกษาในระดับนโยบาย เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับ HIPs และควรมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การใช้ HIPs มีประสิทธิผลและปรับปรุงอย่างยืดหยุ่นตามความต้องการในแต่ละบริบท

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติ

1. สำหรับครู ครูควรศึกษาและทำความเข้าใจ HIPs อย่างลึกซึ้ง รวมถึงเทคนิคเฉพาะ เช่น Think-Pair-Share และนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบและจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดขั้นสูง พร้อมทั้งใช้ Formative Assessment เพื่อนำไปเป็นเครื่องมือสำคัญในการออกแบบการสอน และทำงานผ่านกระบวนการ PLC อย่างต่อเนื่อง จะก่อให้เกิดการปรับปรุงการสอน และเข้าร่วมและมีส่วนร่วมในกิจกรรม PLC อย่างสม่ำเสมอ
2. สำหรับศึกษานิเทศก์ ควรทำหน้าที่เป็นผู้ส่งเสริมและให้คำปรึกษาแก่ครูในการนำ HIPs และ AKITA Action Model ไปใช้ รวมถึงเป็นผู้นำในการสร้างและพัฒนา PLC ให้เข้มแข็งในสถานศึกษา
3. สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ควรสร้างนโยบายและวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการนำ HIPs และกรอบการปฏิบัติ เช่น AKITA Action Model ไปใช้ และส่งเสริมการทำงานร่วมกันผ่าน PLC เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ รวมถึงมีการติดตามผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อช่วยทำให้การนำไปใช้ได้ผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและตอบโจทย์บริบทไทยได้ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ไพฑูรย์ สินลารัตน์, เฉลิมชัย มนุเสวต, และ วาสนา วิสฤตาภา. (2562). ความเป็นไปได้ในการประยุกต์การสอนเชิงรุกอาศิยะโมเดลในประเทศไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 13(1), 92-106.
- มนตรี แยมกสิกร. (2569). *PLC : ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ กรอบคิดและแนวปฏิบัติเพื่อการพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษา*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2567). *หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู และที่แก้ไขเพิ่มเติม*. <https://otepc.go.th/th/pa-download/pa-criteria/item/5169-L1932-2567.html>

- American Association of Colleges and Universities. (2025). *High-Impact Practices*. <https://www.aacu.org/trending-topics/high-impact>
- Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2001). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. Longman.
- Corcoran, T. B. (1995). *Helping teachers teach well: Transforming professional development*. CPRE Policy Briefs. https://repository.upenn.edu/cpre_policybriefs/74
- DuFour, R., DuFour, R., Eaker, R., Many, T. W., & Mattos, M. (2016). *Learning by doing: A handbook for Professional Learning Communities at work*. (3rd ed.). Solution Tree Press.
- Graham, S., & Perin, D. (2007). *Writing next: Effective strategies to improve writing of adolescents in middle and high schools*. Alliance for Excellent Education. https://media.carnegie.org/filer_public/3c/f5/3cf58727-34f4-4140-a014-723a00ac56f7/ccny_report_2007_writing.pdf
- Hattie, J. (2012). *Visible Learning for Teachers: Maximizing Impact on Learning*. Routledge.
- Johnson, D. W., Johnson, R. T., & Holubec, E. J. (1990). *Circles of learning: Cooperation in the classroom*. (3rd ed.). Interaction Book Company.
- Keeley, P. (2008). *Science formative assessment: 75 practical strategies for linking instruction and learning*. NSTA Press & Corwin Press.
- Kuh, G., O'Donnell, K., & Schneider, C. G. (2017). HIPs at Ten. *Change: The Magazine of Higher Learning*, 49(5), 8-16.
- Lee, S., Kang, E., & Kim, H. B. (2015). Exploring the impact of students' learning approach on collaborative group modeling of blood circulation. *Journal of Science Education and Technology*, 24(2-3), 234-255.
- Lyman, F. T. (1981). The responsive classroom discussion: The inclusion of all students. In A. S. Anderson (Ed.), *Mainstreaming digest* (pp. 109-113). University of Maryland.
- Mager, R. F. (1962). *Preparing instructional objectives*. Fearon Publishers.
- National Research Council. (2012). *A framework for K-12 science education: Practices, crosscutting concepts, and core ideas*. The National Academies Press.
- OECD. (2023). *PISA 2022 Results (Volume I and II) - Country Notes: Thailand*. OECD Publishing. https://www.oecd.org/en/publications/pisa-2022-results-volume-i-and-ii-country-notes_ed6fbcc5-en/thailand_6138f4af-en.html
- Panjaitan, M. B., & Siagian, A. (2020). The effectiveness of inquiry based learning model to improve science process skills and scientific creativity of junior high school students. *Journal of Education and E-Learning Research*, 7(4), 380-386.
- Robinson, V. M. J., Lloyd, C. A., & Rowe, K. J. (2008). The impact of leadership on student outcomes: An analysis of the differential effects of leadership types. *Educational Administration Quarterly*, 44(5), 635-674.
- Rosenholtz, S. J. (1989). *Teachers' workplace: The social organization of schools*. Longman.
- Savery, J. R. (2006). Overview of problem-based learning: Definitions and distinctions. *Interdisciplinary Journal of Problem-based Learning*, 1(1), 9-20.

- Slavin, R. E. (1990). *Co-operative learning*. In C. Rogers & P. Kutnick (Eds.), *The social psychology of the primary school*. Routledge.
- Slavin, R. E. (1996). Research on cooperative learning and achievement: What we know, what we need to know. *Contemporary Educational Psychology*, 21(1), 43-69.
- Teach Anywhere. (n.d.). *High-impact practices (HIPs)*. <https://teachanywhere.opened.ca/home/teaching-learning/design-align-learning/high-impact-practices-hips/>
- Thiangtrong, P., Chano, J., & Nithideechaiwarachok, B. (2022). Learning management based on akita approach on multiplication and division for grade 3 students. *Journal of Educational Issues*, 8(2), 589-602.
- Trent University. (n.d.). High-impact practices. <https://www.trentu.ca/teaching/research/first-year-academic-experience/high-impact-practices>